

Ks. Kazimierz Hoffmann, Warszawa

ELEMENTY EKUMENICZNE W MARIOLOGII SOBOROWEJ

(Komunikat, wygłoszony podczas Kongresu Mariologicznego na Jasnej Górze w Częstochowie dnia 5 sierpnia 1967 r.)

Cała mariologia, a tym samym również cała mariologia II Soboru Watykańskiego ma swój sens ekumeniczny, formaliter jednak elementy ekumeniczne w mariologii II Soboru Watykańskiego znajdują się w artykułach 15 i 69 Konstytucji Dogmatycznej II Soboru Watykańskiego *O Kościele* oraz w artykułach 14, 15 i 20 Dekretu II Soboru Watykańskiego *O Ekumenizmie*. Wymienione tu bowiem artykuły z punktu widzenia ekumenicznego dotyczą problematyki mariologicznej w pozakatolickich kościołach lub społecznościach chrześcijańskich. Zadanie zatem niniejszego komunikatu polega na tym, żeby należycie wyświetlić zasygnalizowanie ekumenicznej problematyki mariologicznej przez artykuły 15 i 69 Konstytucji Dogmatycznej II Soboru Watykańskiego *O Kościele* jak również przez artykuły 14, 15 i 20 Dekretu II Soboru Watykańskiego *O Ekumenizmie*, innymi słowy: zadanie niniejszego komunikatu polega na tym, by metodą dialogową naświetlić ekumeniczną problematykę mariologiczną, jaka istnieje między mariologią katolicką a prawosławną oraz między mariologią katolicką a protestancką.

Gdy chodzi o ekumeniczną problematykę mariologiczną między mariologią katolicką a prawosławną, to przede wszystkim należy stwierdzić, iż obie te mariologie są jak najbardziej do siebie zbliżone. Prawosławie uznaje wszystkie dogmaty maryjne za wyjątkiem dogmatów o Niepokalanym Poczęciu i o Wniebowzięciu. Z drugiej jednak strony należy tu bardzo podkreślić, iż wiara w oba te dogmaty maryjne jest u prawosławnych bardzo głęboka. Prawosławie obu tych dogmatów maryjnych nie uznaje tylko ze względu na to, że dogmaty te ogłosił Kościół katolicki. Nas jednak interesuje tu bardziej wiara prawosławia w oba te dogmaty.

Otóż, już w XII wieku metropolita rosyjski Makariusz wyznaje swą wiarę w Niepokalane Poczęcie. W XVI, XVII i XVIII wieku tezę o Niepokalanym Poczęciu w sensie prawdy wiary głosiła prawosławna akademia teologiczna w Kijowie, zaś synod prawosławny w XVII wieku tezę tę w sensie prawdy wiary wyraźnie aprobował. Wprawdzie Kościół prawosławny nie uznał oficjalnie dogmatu o Niepokalanym Poczęciu, kiedy w XIX wieku dogmat ten ogłosił papież Pius IX i na tej podstawie mówić można o nieuznawaniu w prawosławiu dogmatu o Niepokalanym Poczęciu w ogóle. Z drugiej jednak strony wypada tu zaznaczyć, że po ogłoszeniu przez papieża Piusa IX dogmatu o Niepokalanym Poczęciu teologia prawosławna oficjalnie przeciw dogmatowi temu nigdzie nie protestowała.

Co więcej, po ogłoszeniu przez papieża Piusa IX dogmatu o Niepokalanym Poczęciu pojawiły się w prawosławiu głosy, które zdogmatyzowanie Niepokalanego Poczęcia bardzo aprobowały. I tak rosyjski teolog prawosławny S w i e t ł o w po ogłoszeniu przez papieża Piusa IX dogmatu o Niepokalanym Poczęciu podkreślił, iż żaden sobór nauki o Niepokalanym Poczęciu nie uznał za herezję i że nauka ta ma swe poważne uzasadnienie w źródłach wiary. Zaś grecki teolog prawosławny D a m a l a s po ogłoszeniu dogmatu o Niepokalanym Poczęciu stwierdził, że dogmat ten nie stanowi żadnej nowej nauki, gdyż nauka o Niepokalanym Poczęciu stanowiła przedmiot wiary już w chrześcijańskiej starożytności.

Z kolei wypada zwrócić uwagę na wiarę Kościoła prawosławnego w dogmat o Wniebowzięciu. Prawdę o Wniebowzięciu N. Maryi Panny z duszą i ciałem już w XVII wieku wyznaje synod prawosławny w Jerozolimie.

Tak więc perspektywy ekumeniczne przy możliwości ekumenicznego dialogu mariologicznego między mariologami katolickimi a prawosławnymi istnieją bardzo poważne. Wypada tu też zakomunikować, iż polskim specjalistą mariologii chrześcijaństwa wschodniego, a więc tym samym także mariologii prawosławnej jest ks. biskup A. P a w ł o w s k i.

Drugą część niniejszego komunikatu stanowi naświetlenie ekumenicznej perspektywy mariologicznej między mariologią katolicką a protestancką. Klucz dla takiego naświetlenia stanowi teza słynnego teologa współczesnego, członka przygotowawczej komisji teologicznej do II Soboru Watykańskiego, którego niestety na skutek swej śmierci już on nie doczekał, ks. K. A d a m a. Tezę tą sformułował ks. K. Adam podczas jednego z wykładów ekumenicznych, jakie wygłaszał w ewangelickim kościele św. Marka w Stuttgarcie w 1947 r. Wykłady te ukazały się drukiem pt. *Una Sancta in katholischer Sicht*, Düsseldorf 1948. Otóż jest to teza, która głosi, że w teologicznej pracy ekumenicznej między teologią katolicką a protestancką należy przede wszystkim nawiązywać do najbardziej klasycznego źródła teologii protestanckiej, czyli do teologii Lutra. Według tej tezy ks. K. A d a m a przy takim nawiązywaniu do teologii Lutra okazuje się bowiem, iż w oparciu o teologię Lutra między teologią katolicką a protestancką istnieją bardzo poważne perspektywy ekumenicznych uzgodnień. Tezę swą streszcza ks. K. A d a m w haśle: *Zurück zum Luther*. Przy wyjaśnieniu swej tezy ks. K. A d a m zauważa, że zarówno kult marjny jak i spowiedz w teologii Lutra oraz w jego życiu religijnym zajmowały bardzo poczesne miejsce, a więc praktyki, które w dzisiejszym protestantyzmie uważa się za typowo katolickie. Ks. K. A d a m wspomina, iż przez całe swe życie Luter spowiadał się u swego przyjaciela Bugenhagena. W związku z tą tezą ks. K. A d a m a należy podkreślić, iż w pracy ekumenicznej między teologią katolicką a protestancką nie bardzo

nas obchodzą te poglądy protestanckie, które niezgodne są z protestantyzmem pierwotnym, szczególnie poglądy protestantyzmu liberalnego.

Dlatego też w mariologicznym dialogu ekumenicznym między teologią katolicką a protestancką należy przede wszystkim oprzeć się na mariologii Lutra, a poza tym także jeszcze na systemach mariologicznych dwu innych reformatorów, Zwingliego i Kalwina. Mariologię Lutra, Zwingliego i Kalwina wyczerpująco omawia w swym artykule pt.: *De Beata Maria Virgine eiusque cultu iuxta reformatores* ks. E. Stakemeier. Artykuł ten ukazał się w dziele zbiorowym *De Mariologia et Oecumenismo*, Romae 1962, dziele, specjalnie poświęconym mariologii ekumenicznej i wydanym przez Papieską Akademię Mariąńską w Rzymie.

Gdy chodzi o mariologię Lutra, to przede wszystkim należy stwierdzić, iż jest ona bardzo zgodna z mariologią katolicką. Poza tym wypada zaznaczyć, iż w swym życiu religijnym Luter był głębokim czcicielem Matki Bożej. Luter wierzył głęboko w prawdy o Bożym Macierzyństwie, o Dziewictwie Najświętszej Maryi Panny, jak również o Niepokalanym Poczęciu. Luter uznawał też Najświętszą Maryję Pannę za ideał życia cnotliwego, a także wierzył głęboko, że wszyscy chrześcijanie winni do Najświętszej Maryi Panny zwracać się w swoich potrzebach, gdyż Ona za ludzkością szczególnie ośrodkuje u Boga.

Na temat prawdy o Bożym Macierzyństwie Luter twierdzi w swej pracy teologicznej pt.: *Von den Conciliis und Kirchen*, napisanej w r. 1539, czyli niedługo przed śmiercią, iż prawda ta jest należycie udokumentowana w Piśmie św. w kilku miejscach. W pracy tej Luter zaznacza także, iż Sobór Efeski, ogłaszając przeciw Nestoriuszowi dogmat o Macierzyństwie, oparł ten dogmat na powszechnej wierze chrześcijańskiej starożytności. Zaś w egzegezie do kantyku Magnificat, swej bardzo poważnej pracy mariologicznej, która w całości jest mariologią chrześcijańskiej stanowi szczególnie cenną pozycję i którą Luter napisał w r. 1521, a w wydaniu weimarskim dzieł Lutra znajduje się ona w 7. tomie, Luter wyraża się pięknie, że gdyby nawet ktoś posiadał tyle języków, ile jest liści na drzewach, czy gwiazd na niebie lub piasku w morzu, nie mógłby o Najświętszej Maryi Pannie powiedzieć nic mocniejszego, aniżeli to, że jest Ona Matką Boga.

W swej mariologii Luter wierzy także mocno w Dziewictwo Najświętszej Maryi Panny i to w dziewictwo zarówno ante partum jak i in partu oraz post partum.

Co do prawdy wiary o Niepokalanym Poczęciu Luter uważa, że prawdę tą, podobnie, jak dogmat o Dziewictwie Najświętszej Maryi Panny, należy wydedukować z dogmatu o Bożym Macierzyństwie. Luter nie podziela tu opinii św. Tomasza z Akwinu, który prawdy o Niepokalanym Poczęciu nie uznawał.

Mariologia Zwingliego zasadniczo nie wiele się różni od mariologii Lutra, a główna różnica między poglądami mariologicznymi Lutra i Zwingliego polega jedynie na tym, że Zwingli podkreślał ważność znaczenia prawdy o Wniebowzięciu.

Wreszcie, gdy chodzi o mariologię Kalwina, to stwierdzić należy, iż również Kalwin wyznawał szereg prawd maryjnych, które są całkowicie zgodne z mariologią katolicką.

Ostatecznie trzeba tu także zaznaczyć, iż *Confessio Augustana*, symbol wiary ewangelickiej, który po dzień dzisiejszy obowiązuje u wielkiej ilości protestantów, w swym 3 artykule jako dogmat wymienia prawdę o narodzeniu Chrystusa Pana z Maryi Dziewicy.

Na podstawie więc powyższego naświetlenia na temat mariologii w protestantyzmie pierwotnym wypada stwierdzić, że istnieją bardzo poważne perspektywy uzgodnień między mariologią katolicką a protestancką.

Reasumując wszystkie refleksje niniejszego komunikatu trzeba podkreślić zasadnicze znaczenie tezy mariologicznej o zadaniu Najświętszej Maryi Panny, które polega na prowadzeniu całej ludzkości do Chrystusa Pana. Skoro bowiem najważniejszą podstawą wszelkiej działalności ekumenicznej jest Osoba i nauka Chrystusa Pana, to najważniejsze zadanie w życiu ekumenicznym przypada Najświętszej Maryi Pannie, gdyż Ona właśnie prowadzi w najbardziej pełnym tego słowa znaczeniu ludzkość do Swego Syna, Chrystusa Pana, a tym samym do jedności w Chrystusie Panu i do jedności w Mistycznym Ciele Chrystusa, czyli do jedności kościelnej.

Warszawa

KS. KAZIMIERZ HOFFMANN

Ks. Bogumił Lewandowski, Rzym

ZAGADNIENIA LITURGICZNE NA PIERWSZEJ SESJI SYNODU BISKUPÓW

I. DYSKUSJA O LITURGII NA SYNODZIE

W miesiącu czerwcu 1967 r. Sekretariat Generalny Synodu Biskupów rozesłał z polecenia Ojca św. Konferencjom Biskupów poszczególnych krajów na całym świecie tzw. „Argumenta”, czyli krótkie przedstawienie zagadnień, które będą omawiane na pierwszej sesji Synodu Biskupów w miesiącu październiku w Rzymie.¹

¹ *Synodus Episcoporum, ARGUMENTA DE QUIBUS DISCEPTABITUR IN PRIMO GENERALI COETU SYNODI EPISCOPORUM*, Typis Polyglottis Vaticanis 1967. W powyższym dokumencie przekazano Konferencjom Biskupów świata 5 problemów, które były rozważane na Synodzie Biskupów: 1 — zasady reformy prawa kanonicznego; 2 — reforma seminariów duchownych; 3 — dalsza reforma liturgii św.; 4 — o niebezpiecznych opiniach współczesnych, a szczególnie o ateizmie i 5 — o małżeństwach mieszanych.